

LISSE OMARMT HANDBOEK BOMEN

Lisse, het groenste dorp van 2017, heeft sinds een paar jaar het Handboek Bomen omarmd. Het handboek biedt handvatten aan voor ontwerp, realisatie en beheer van bomen in de openbare ruimte. Paul Wolvers, beleidsmedewerker Groen bij de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen vertelt over de ervaringen en de motivatie achter deze overstap.

Op dit moment werken gemeentes vaak met verschillende handboeken als het gaat om werkzaamheden in, rond en met bomen. ‘Door gebruik te maken van het *Handboek Bomen* ontstaan duidelijke en eenduidige stappen’, legt Wolvers uit. Het handboek geeft specifieke richtlijnen ter bescherming van de bomen. Er wordt stap voor stap gekeken wat moet worden gesnoeid aan de boom en wat juist niet: ‘Het is een verbetering ten opzichte van het verleden, er wordt bijvoorbeeld duidelijk vermeld dat dood hout verwijderd moet worden als een bepaalde diameter wordt overschreden’, vertelt Wolvers. Daarnaast is het handboek divers inzetbaar waardoor het gebruikt kan worden voor werkzaamheden op dagelijks niveau, beleidsniveau, maar ook richtlijnen biedt voor het ontwerpen van de inrichting van een gebied.

Ontwerp

Ontwerpers beschikken niet altijd over de technische kennis rondom bomen. Om die reden moet het handboek voor iedereen zijn te lezen en zijn te gebruiken: ‘Dankzij de helder geformuleerde tekst is het voor iedereen begrijpelijk en kan er goed worden gecommuniceerd tussen de verschillende partijen’, is de ervaring van Wolvers. De ene boom vraagt bijvoorbeeld meer ruimte dan de andere, en daarmee dient rekening te worden gehouden in het ontwerp van de openbare ruimte. Wanneer het ontwerp wordt vastgelegd in een tekening kan met behulp van het handboek worden gekeken of er genoeg ruimte beschikbaar is voor de beoogde bomen, waardoor er minder risico bestaat op voortijdig kappen. ‘In het verleden kwam het voor dat bomen te weinig ruimte kregen in het ontwerp waardoor de bestrating door de boomwortels omhoog werd geduwd. Alle bomen werden op met groene bolletjes op dezelfde manier weergegeven in het ontwerp waardoor het onduidelijk was hoeveel ruimte de bomen in het eindbeeld eisten’, aldus Wolvers.

Het parkeerterrein in het havengebied van Lisse dat in 2016 is gerealiseerd, is een goed voorbeeld van de positieve impact van het gebruik van het handboek. Alle bomen werden in het

ontwerp op schaal getekend met de bijbehorende ruimte die nodig was volgens het handboek. Daardoor is het wegdek intact gebleven en hebben de bomen en boomwortels de ruimte om te

groeien. 'De resultaten zijn zichtbaar, er is genoeg plek voor zowel de auto's als de bomen, voorheen ging dat vaak fout.'

Toepassen

Het *Handboek Bomen* kan heel breed worden ingezet en is vanaf elke werkplek online te raadplegen. Door de snoeirichtlijnen in het handboek kunnen bomen zo goed mogelijk worden onderhouden. Zo mogen er per snoeibeurt maximaal twee takken per takkrans worden verwijderd om 'ringen' van de stam te voorkomen. Een andere eis is dat er rekening moet worden gehouden met het tijdstip van snoeien van bepaalde bomen, om bijvoorbeeld "bloeden" te voorkomen. Het resultaat van deze strikte richtlijnen is dat de bomen zolang mogelijk meegaan.

Het handboek geeft ook aan waar een boomontwerp aan moet voldoen. Ontwerpen dienen minimaal een ruimtelijke ontwerp-tekening en een technische tekening te bevatten. De boomontwerpen op zichzelf dienen te voldoen aan het programma van eisen zoals dat in het handboek is vastgelegd. Wolvers stelt dat in Lisse de kwaliteit van de ontwerpen door deze richtlijnen flink zijn verbeterd.

Het Handboek Bomen deelt bomen in verschillende categorieën in: soorten, functionele bomen, waardevolle bomen en structuurbomen. Doordat het handboek aangeeft hoeveel ruimte de verschillende boomsoorten nodig hebben, kan daar in de ontwerp-fase rekening mee worden gehouden. De structuurbomen en waardevolle bomen vallen binnen categorie één en twee. De functionele bomen vallen

Resultatenmeter

De resultatenmeter kiest gesnoei-de bomen uit aan de hand van steekproeven. De daarvoor opgeleide snoeiers kunnen aan de hand van vragen die de tool stelt vaststellen of de boom voldoet aan de eisen van het handboek en de vooraf vastgestelde beoordelingscriteria. Wanneer er niet aan de eisen is voldaan geeft de tool helder aan welke aanpassingen er gedaan moeten worden om wel te voldoen aan de richtlijnen: 'Je kan het precies zien: oké, waarom wordt het afgekeurd of goedgekeurd? Dat scheidt heldere verwachtingen', aldus Wolvers. Een voorbeeld van een vraag die de tool stelt: 'Waarborgt de uitgevoerde snoei (niet vrij uitgroeiende boom) de "wettelijke vrije doorgang (takvrije zone)". Op een schaal van één tot tien kan worden aangegeven of er is voldaan aan de eisen.

VOLGENDE UITDAGING

Sinds vorig jaar is de gemeente Lisse ambtelijk gefuseerd met Hillegom en Teylingen. Tot nu toe heeft echter alleen Lisse het *Handboek Bomen* omarmd. De volgende stap is dat Hillegom en Teylingen daar ook op overstappen zodat de gemeenten eenzelfde bomenbeleid voeren. Dit zal de komende jaren gaan gebeuren. Op dit moment hebben deze twee gemeenten nog hun eigen richtlijnen. Lisse, Hillegom en Teylingen zijn ambtelijk gefuseerd, daarom moet het voorstel tot een gezamenlijk gebruik van het bomenhandboek van het Norminstituut Bomen eerst worden voorgelegd aan het gemeentebestuur.

in de derde categorie met kleinere boomsoorten. 'Maar het kan evengoed zo zijn dat een eik, die normaal als waarde-

'JE ZIET DAT ER MINDER DISCUSSIE ONTSTAAT TUSSEN DE OPDRACHTGEVER EN DE OPDRACHTNEMER, DANKZIJ DIE DUIDELIJKE RICHTLIJNEN'

vol wordt gezien, in sommige gevallen functioneel wordt ingezet' stelt Wolvers. Functionele bomen worden vaak eerder vervangen, waardoor er in die gevallen vaak gekozen wordt voor een kleinere boomsoort.

Ervaringen

De ervaringen met het handboek zijn tot nu toe positief, stelt Paul Wolvers. 'Het is belangrijk dat we snoeien volgens de richtlijnen van het handboek. Met de resultatenmeter (*red, zie kader*) kunnen we zien of er aan de eisen is voldaan. De kwaliteit van de uitvraag is daardoor gewaarborgd.' Wolvers is dan ook tevreden met het *Handboek Bomen*: het handboek helpt bij overleg tussen opdrachtgever en opdrachtnemer: opdrachtgevers, zoals overheden, kunnen door gebruik van het *handboek bomen* heldere verwachtingen scheppen bij de opdrachtnemers zoals groen-

Handboek bomen

Het *Handboek Bomen* bevat gestandaardiseerde normen van het Norminstituut Bomen, dat gestandaardiseerde kwaliteitseisen, eenduidige richtlijnen en normen bevat die van toepassing zijn bij het uitvoeren van werkzaamheden in, rond en met bomen. Norminstituut Bomen is een onafhankelijke organisatie en voert zelf geen advies- of uitvoeringswerkzaamheden uit.

Het Norminstituut Bomen stelt dat de ruimte voor en specialistische kennis over bomen afneemt waardoor de kwaliteitszorg voor bomen onder druk komt te staan. Door middel van samenwerking aan een goede kwaliteitszorg voor bomen kan worden voorkomen dat de waarde van bomen voortijdig verloren gaat, door bijvoorbeeld ziekte. Het handboek biedt handvatten aan voor ontwerp, realisatie en beheer van bomen in de openbare ruimte. Op die manier ontstaat er een uniforme werkwijzen en toetsbare eisen. Deze eisen worden getoetst aan de hand van de resultatenmeter, deze meter beoordeelt de resultaten objectief via steekproeven.

Het *Handboek Bomen* is inhoudelijk goedgekeurd door vakspecialisten. Er zijn verschillende externe specialisten nauw betrokken bij de validatie van het handboek. De opgestelde normen, kwaliteitseisen en richtlijnen zijn technisch gestandaardiseerd en zorgen voor een breed draagvlak. Het Norminstituut Bomen stelt dat wanneer er duidelijke afspraken zijn tussen de verschillende partijen, beter met de bomen kan worden omgegaan.

Het nieuwe *Handboek Bomen 2018* is sinds april beschikbaar. Meer informatie vindt u op: www.norminstituutbomen.nl/producten/handboek-bomen

aannemers. Wolvers zegt: 'Het snoeien van de bomen wordt in Lisse niet meer bepaald door de kennis van de opdrachtnemer of opdrachtgever. Door de eenduidige regels in het handboek ontstaat er minder discussie en kan er sneller te werk worden gegaan'.

Lisse heeft op dit moment alle richtlijnen van het *Handboek Bomen* verwerkt in het eigen HIOR (Handboek Inrichting Openbare Ruimte), dat altijd wordt toegepast bij werkzaamheden rond het bomenbeheer in deze gemeente. In het HIOR staat alles met betrekking tot de inrichting van de openbare ruimte, van de straatverlichting tot boomplanting. <

